

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Η απειλή της κατάρρευσης των πανανθρώπινων αξιών

Σήμερα διαπιστώνουμε ότι οι πανανθρώπινες αξίες που με τόσο κόπο και αίμα κατέκτησαν οι λαοί της Γης δια μέσου των αιώνων, έχουν αποδυναμωθεί εξαιτίας της ανάδειξης του χρήματος ως πρώτης αξίας. Έχουμε φθάσει σε σημείο θεοποίησης του χρήματος και των υλικών αγαθών. Η ανάγκη αναστήλωσης και ενίσχυσης του ρόλου των πανανθρώπινων αξιών στη ζωή μας, στον πλανήτη ολόκληρο, είναι επιτακτική. Χωρίς τις αξίες αυτές δεν μένει παρά ο κατήφορος και η καταστροφή. Το μεγάλο ανάχωμα που συγκρατούσε, συγκρατεί και θα συγκρατεί την ανθρωπότητα σ' ένα δρόμο με πνευματικές αξίες, με ιδανικά και πολιτισμό, είναι η αγάπη μας και η προσήλωσή μας στις πανανθρώπινες αξίες: Την ειρήνη, τη δημοκρατία, την ελευθερία, την ισότητα, τη δικαιοσύνη, την αξιοκρατία, την εντιμότητα, την αρετή. Το ανάχωμα αυτό έχει αποδυναμωθεί πολύ και συνεχίζει ν' αποδυναμώνεται. Ζούμε υπό το καθεστώς κατάρρευσης των πανανθρώπινων αξιών.

Στις μέρες μας έχουμε ένα μεγάλο κοινωνικό πρόβλημα, το γνωστό σε όλους μας πρόβλημα των ανθρώπινων προτύπων. Οι πιο πολλοί έχουν τη γνώμη ότι σήμερα δεν υπάρχουν πρότυπα και ότι τα νέα που έχουν εμφανισθεί σπρώχνουν τους νέους στα επουσιώδη και στα εφήμερα και όχι στα ουσιαστικά και τα αναλλοίωτα. Αυτή η διαπίστωση είναι σωστή και έχει ως επακόλουθο την επικράτηση των υλικών αγαθών. Μόνο όταν αντιστρέψουμε την κατάσταση υπέρ των πνευματικών αγαθών, τότε μπορούμε να έχουμε λαμπρά ιδανικά για τους νέους μας. Για να φθάσουμε όμως εκεί, θα πρέπει όσους έχουν την τόλμη να ταυτίζονται, με λόγια και με έργα, με τις πανανθρώπινες αξίες, να τους στηρίζουμε και να τους προβάλλουμε ως τα μόνα πραγματικά πρότυπα για τους νέους, αλλά και για όλους μας.

Ο άνθρωπος θέλει μια ζωή με νόημα και ποιότητα και το νόημα και η ποιότητα έρχεται μόνο μέσα από τις πανανθρώπινες αξίες και από τον πολιτισμό. Δεν αποτελεί αξία το ότι έχεις μια βίλα με πισίνα και τρωσ από το πρωί μέχρι το βράδυ. Αποτελεί αξία να είσαι τίμιος, ενάρετος, ηθικός, φιλεύσπλαχνος, φιλότεχνος, φιλόσοφος. Μην αφήνουμε τα υλικά αγαθά να μας παρασύρουν, γιατί έτσι απομακρυνόμαστε από τα πνευματικά. Μην αφήνουμε τον εαυτό μας να γίνεται ανθρωπάκι και τροφή στο αδυσώπητο τέρας των υλικών αγαθών. Κανένας μας δε γεννήθηκε για να γίνει ένα τέτοιο ανθρωπάκι. Όλοι μας μπορούμε να συστρατευτούμε με τα πνευματικά αγαθά, όπου ο καθένας μας, αλλά και η ανθρωπότητα ολόκληρη, θ' αποκτήσει το μπόι που της ταιριάζει.

Ως εκ περισπού σημειώνουμε ότι την ευθύνη για την αναβάθμιση των πανανθρώπινων αξιών τη φέρουμε τελικά όλοι μας. Δεν αρκεί μόνο ο καλός δάσκαλος ή ο καλός δικαστικός ή ο καλός παπάς, για ν' ανατρέψουμε την τόσο κακή περιρρέουσα ατμόσφαιρα που έχει δημιουργηθεί σ' όλο τον πλανήτη. Μια σάπια κοινωνία δε διορθώνεται μόνο με λίγους. Διορθώνεται μόνο όταν βοηθήσουμε όλοι, ο καθένας ανάλογα με τη θέση του και με τις δυνάμεις του. Από τον αγώνα αυτό, δεν εξαιρείται απολύτως κανένας, αποτελεί υποχρέωση όλων μας.

Οι πανανθρώπινες αξίες είναι το νήμα που πλέκει τον ανθρώπινο ιστό. Είναι το λίπασμα που βοηθά στην ανάπτυξή του. Και είναι αυτός ο ανθρώπινος ιστός που φέρνει τους ανθρώπους κοντά, τους ενώνει σ' ένα σώμα, ένα νου, μια ψυχή, για να μπορέσουν να ξεπεράσουν τα εμπόδια, να κάνουν την απαιτούμενη υπέρβαση, για να ζήσει η ανθρωπότητα μια καλύτερη ζωή. Χωρίς τον ιστό των πανανθρώπινων αξιών δεν μπορούμε να υπερνικήσουμε τις μεγάλες και καταστροφικές απειλές του πλανήτη μας, ούτε ν' ανεβάσουμε τον άνθρωπο ψηλά και να τον κάνουμε πιο ανθρώπινο. Χωρίς τον ιστό των πανανθρώπινων αξιών είναι σαν να χτίζουμε στην άμμο. Μόνο με τον ιστό αυτό μπορεί η ανθρωπότητα ν' αποτρέψει κάθε κακό και να κάνει πραγματικότητα τα όνειρα και τους πόθους όλων των λαών, όλων των εποχών για μια πιο δίκαιη και πιο ανθρώπινη ζωή.

Παρασκευάς Ν. Παρασκευόπουλος, καθηγητής ΕΜΠ (από το διαδίκτυο)

ΑΣΚΗΣΕΙΣ

- A.** Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο του κειμένου σε 100-120 λέξεις. Μονάδες 25
- B1.** Να αναπτύξετε το περιεχόμενο του παρακάτω αποσπάσματος του κειμένου σε μια παράγραφο 80-100 λέξεων: «Μην αφήνουμε τα υλικά αγαθά να μας παρασύρουν, γιατί έτσι απομακρυνόμαστε από τα πνευματικά». Μονάδες 10
- B2.** Ποιο τρόπο πειθούς και ποια μέσα επιστρατεύει ο συγγραφέας στην τελευταία παράγραφο του κειμένου, για να παρουσιάσει τις θέσεις του; Να δικαιολογήσετε την απάντησή σας. Μονάδες 5
- B3.** Στο κείμενο χρησιμοποιείται συχνά το α' πληθυντικό πρόσωπο. Να δικαιολογήσετε την επιλογή αυτή του συγγραφέα. Μονάδες 5
- B4.** Να εντοπίσετε στο κείμενο πέντε παραδείγματα συνυποδηλωτικής λειτουργίας της γλώσσας. Μονάδες 5
- B5.** Να γράψετε ένα συνώνυμο για καθεμιά από τις παρακάτω λέξεις του κειμένου: ενίσχυσης, επουσιώδη, εφήμερα, αναλλοίωτα, αδυσώπητο. Μονάδες 5
- B6.** Να αναλύσετε τις ακόλουθες λέξεις στα συνθετικά τους μέρη και να γράψετε μια νέα σύνθετη παράγωγη από το τελευταίο συνθετικό: κατέκτησαν, συγκρατεί, εντιμότητα, πρόβλημα, υπέρβαση. Μονάδες 5
- Γ.** Τα υγιή πρότυπα που προβάλλουν την πίστη στις ανθρωπιστικές αξίες απουσιάζουν από τις σημερινές τεχνοκρατικές κοινωνίες, ενώ συγχρόνως ποικίλλουν τα σημάδια της πολιτιστικής παρακμής που απειλούν την ποιότητα ζωής των πολιτών. Σ' ένα άρθρο, 500-600 λέξεων, που θα δημοσιευθεί στην τοπική εφημερίδα, να παρουσιάσετε τους παράγοντες που αντιστρατεύονται την ποιότητα της ζωής μας και να επισημάνετε τα ιδανικά για τα οποία θα πρέπει να αγωνιζόμαστε με σκοπό την κατάκτησή της. Μονάδες 40

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A. Ο συγγραφέας πραγματεύεται στο κείμενό του την ανάγκη να επαναφέρουμε τις πανανθρώπινες αξίες στη ζωή μας. Διευκρινίζει πως έχουν παραγκωνιστεί από τους σύγχρονους ανθρώπους που κυνηγούν μανιωδώς το χρήμα και έτσι οδηγούνται στην καταστροφή. Απόδειξη του παραμερισμού τους συνιστά η απουσία υγιών προτύπων που να στρέφουν το ενδιαφέρον μας στα πνευματικά αγαθά και δύνανται να προσφέρουν στους νέους έναν υγιή προσανατολισμό. Άλλωστε, ο άνθρωπος για να ευτυχήσει χρειάζεται ποιότητα ζωής που προσφέρει η προσήλωση στις αξίες, ενώ ο ευδαιμονισμός την απειλεί. Οφείλουμε, λοιπόν, όλοι οι πολίτες συνεργαζόμενοι να στρέψουμε την προσοχή μας στην τήρηση των αξιών, με στόχο την αντιμετώπιση των σύγχρονων προβλημάτων. Μ' αυτό τον τρόπο θα καταφέρουμε να οικοδομήσουμε ένα υγιές μέλλον.

B1. Παρασυρόμενοι από τις ιαχές του τεχνολογικού θριάμβου στρέψαμε την προσοχή μας στα υλικά αγαθά θεωρώντας ότι η κατάκτησή τους θα μας προσφέρει και την ευτυχία. Νιώθουμε ελεύθεροι μόνο όταν καταναλώνουμε χωρίς περιορισμούς. Όμως, στην πραγματικότητα ξεπουλούμε την ελευθερία μας. Γινόμαστε ανδράποδα των υλικών αγαθών, χάνουμε την αυτοκυριαρχία μας και λησμονούμε την ενασχόληση με τα πνευματικά αγαθά. Έτσι, γινόμαστε άνθρωποι ρηχοί, άνθρωποι που παραγκωνίζουν τις ηθικές αξίες, που αδυνατούν να φανούν αντάξιοι της δημοκρατίας και της ελευθερίας που κατέκτησαν οι πρόγονοί τους. Επομένως, μόνο αν επιδιώξουμε την πνευματική μας καλλιέργεια και επαναφέρουμε τις αξίες στην καθημερινότητά μας, θα κατακτήσουμε ποιότητα ζωής και θα δομήσουμε υγιείς κοινωνίες.

B2. Ο συγγραφέας επιθυμώντας να πείσει για την αναγκαιότητα να επαναφέρουμε τις πανανθρώπινες αξίες στη ζωή μας επικαλείται το συναίσθημα των δεκτών. Θεωρεί ότι μοναδικός τρόπος για να χειριστούμε τις σημερινές αντιξοότητες και να διεκδικήσουμε υψηλά ιδανικά είναι η αλλαγή στον τρόπο σκέψης και δράσης μας. Για να πετύχει το στόχο του, φορτίζει συναισθηματικά το λόγο του και χρησιμοποιεί πολλά σχήματα λόγου («νήμα που πλέκει τον ανθρώπινο ιστό», «ενώνει σ' ένα σώμα») μέσω των οποίων προσδίδει στο ύφος του ζωντάνια, παραστατικότητα και καταφέρνει να ευαισθητοποιήσει τους αναγνώστες.

B3. Με τη χρήση του α' πληθυντικού προσώπου ο συγγραφέας προσπαθεί να καταστήσει το ύφος του οικείο και συγχρόνως παραστατικό. Επιθυμεί να μοιραστεί με τους αναγνώστες τους προβληματισμούς του αναφορικά με τον παραγκωνισμό των ηθικών αξιών και την υποταγή των ανθρώπων στο χρήμα. Θεωρεί ότι οι ευθύνες για το πρόβλημα βαρύνουν όλους τους πολίτες ανεξαιρέτως, ακόμα και τον ίδιο. Γι' αυτό ακριβώς αποτελεί υποχρέωση όλων μας να επαναφέρουμε τις πανανθρώπινες αξίες στη ζωή μας.

B4. Παραδείγματα συνυποδηλωτικής λειτουργίας της γλώσσας: «λαμπρά ιδανικά», «τροφή στο αδυσώπητο τέρας», «να συστρατευθούμε με τα υλικά αγαθά», «σάπια κοινωνία», «ιστό πανανθρώπινων αξιών».

B5. Συνώνυμα: ενδυνάμωση, ασήμαντα, πρόσκαιρα, άφθαρτα, αμείλικτο.

B6. Κατά+κτηση, απόκτηση, συν+κρατώ, παρακράτηση, εν+τιμώ, υποτίμηση, προ+βάλλω, αναβλητικός, υπέρ+βαίνω, πρόσβαση

Γ.

Ποιότητα ζωής και ιδανικά

Η άνοδος του βιοτικού και μορφωτικού επιπέδου, η εξέλιξη της επιστήμης και της τεχνολογίας, οι δυνατότητες για ψυχαγωγία και επικοινωνία, η κατοχύρωση του δημοκρατικού πολιτεύματος και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν αποδείχθηκαν επαρκείς κατακτήσεις, οι οποίες μπορούν να κορέσουν την πείνα του σημερινού ανθρώπου και να τον πείσουν να ζει με μέτρο. Δυστυχώς, τις εκμεταλλεύεται συστηματικά για να αυξήσει τη δύναμή του, να εδραιώσει την κυριαρχία του στο χώρο δράσης του και δεν αντιλαμβάνεται ότι μ' αυτή την άλογη συμπεριφορά υποβαθμίζει την ποιότητα της ζωής του.

Οι καθημερινές επιλογές, η συμπεριφορά, η δράση των σημερινών πολιτών συνολογούν το μέγεθος του προβλήματος, την απληστία τους και την ευθύνη τους για την υπονόμευση της ποιότητας της ζωής τους. Ειδικότερα: α) Η προσήλωσή μας στις επιστημονικές και τεχνολογικές κατακτήσεις οδήγησε στην αδιαφορία για την πνευματική καλλιέργεια. Η έλλειψη, όμως, της παιδείας συνδέεται άρρηκτα με την ηθική κρίση της εποχής μας, την κυριαρχία του ατομικισμού, του καιροσκοπισμού, της υποκρισίας και της εκμετάλλευσης. Κύρια ευθύνη, βέβαια, φέρουν οι φορείς αγωγής που αδυνατούν να μεταλαμπαδεύσουν αξίες, να προβάλλουν ιδανικά και να κατευθύνουν τους πολίτες σε υγιείς επιλογές, β) Το άγχος εντείνεται λόγω του ευδαιμονισμού και η εξοικονόμηση χρημάτων γίνεται αυτοσκοπός. Συγχρόνως, η επαφή με τα γνήσια πολιτιστικά προϊόντα και την παράδοση μάς είναι αδιάφορη, με αποτέλεσμα να οδηγούμαστε στη μαζοποίηση και να αδυνατούμε να διαμορφώσουμε υγιή εθνική συνείδηση, γ) Οι κάτοικοι των μεγάλων αστικών κέντρων κατατράχονται από τους γρήγορους ρυθμούς ζωής και τις απρόσωπες σχέσεις. Παράλληλα, η οικονομική δυσπραγία της εποχής επιβαρύνει την ψυχολογία τους, εντείνει την ανασφάλεια και τελικά οι πολίτες νιώθουν να συνθλιβονται από τις καθημερινές απαιτήσεις και το αίσθημα του αδιεξόδου, δ) Η παραπληροφόρηση, η συστηματοποιημένη προπαγάνδα και ο λαϊκισμός δυναμιτίζουν τα θεμέλια της δημοκρατίας, του πολιτεύματος που διασφαλίζει τη δυνατότητα διεκδίκησης και απόλαυσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ε) Η έξαρση του φανατισμού, της επιθετικότητας και της βίας προκαλούν απογοήτευση και τελικά την απομάκρυνση των πολιτών από τα κοινωνικά και πολιτικά δρώμενα, στ) Μέσω της παγκοσμιοποίησης δόθηκε η ευκαιρία σε ισχυρότερα οικονομικά κράτη να επέμβουν στη διαχείριση των εθνικών ζητημάτων των λιγότερο αναπτυγμένων χωρών. Δυστυχώς, τα μέτρα που επιβάλλονται παραγνωρίζουν τον ανθρώπινο παράγοντα και στερούν δικαιώματα από τους πολίτες, ζ) Η καταστροφή του φυσικού περιβάλλοντος προκαλεί βαρύτερες συνέπειες στη σωματική και ψυχική υγεία των ανθρώπων.

Κρίνεται, λοιπόν, απαραίτητος ο επαναπροσδιορισμός των στόχων του σημερινού ανθρώπου, προκειμένου να συνειδητοποιήσει ότι η ποιότητα ζωής δεν ταυτίζεται με την πολυτέλεια και την απουσία του μέτρου. Τα ιδανικά που θα πρέπει να επιδιώξει είναι: α) Η δημοκρατία που εγγυάται την ισότητα, την ισονομία, την αξιοκρατία, την ελευθερία έκφρασης και την απόλαυση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, β) Η ελευθερία και η κατάκτησή της σ' όλες τις εκφάνσεις της ζωής αποτελούν τα εχέγγυα για τη διαμόρφωση ευ συνειδητών πολιτών, υγιών προσωπικοτήτων, ανθρώπων που με τις επιλογές τους θα κατακτήσουν την ψυχική ισορροπία, γ) Το πνεύμα δικαίου επιβάλλεται όχι μόνο για την τήρηση των νόμων, αλλά και για την ανάληψη των ευθυνών μας και ακολουθώντας για την ύπαρξη αλληλεγγύης. Φαινόμενα εκμετάλλευσης θα πρέπει να στηλιτεύονται και αντιθέτως, να υπερπροβάλλονται πρότυπα συμπεριφοράς που διδάσκουν την ομόνοια, τη συναδέλφωση και την ανιδιοτέλεια, δ) Η διεκδίκηση της γνώσης και της δυνατότητας να ενημερωνόμαστε έγκυρα όπως και η ενασχόληση με τις τέχνες θα σημάδουν τη συμμετοχή στα κοινά, την άσκηση κριτικής και τελικά την κατάκτηση της αυτογνωσίας που συνδέεται με τις ορθές επιλογές, ε) Η ειρηνική συνύπαρξη μεταξύ των πολιτών θα πρέπει να επιδιώκεται συστηματικά. Για την επίτευξη του στόχου απαιτούνται η φιλοπατρία, η επαφή με τις παραδόσεις, η εργατικότητα, η αγωνιστικότητα, η ανεκτικότητα, η ευθυκρισία και το διαλεκτικό πνεύμα.

Ο «σοφός» άνθρωπος, που με τη δύναμη της λογικής κατάφερε στο πέραςμα του χρόνου να δαμάσει τα ένστικτά του, να οργανώσει κοινωνίες και να οδηγηθεί σε αξιοθαύμαστες ανακαλύψεις, απειλείται από τις σημερινές του επιλογές. Για να διασφαλίσει την ποιότητα της ζωής του, κρίνεται αναγκαίο να εξισορροπήσει τον τεχνικό με τον πνευματικό πολιτισμό και να ανάγει την ευτυχία του συνόλου σε σκοπό της ζωής του.